

Ostanimo zvesti idealom

Kot poročamo na drugem mestu, bodo v nedeljo dopoldne odkrili v Nabrežini veličasten spomenik, ki je bil postavljen v čast vsem tistim številnim prebivalcem tamkajšnje občine, ki so žrtvovali svoje življenje v boju proti nacifašizmu. S tem se bo na Tržaškem dejansko zaključil niz spominskih proslav, prirejenih ob 25-letnici osvoboditve, to je zaključku tistega zgodovinskega obdobja, v katerem je vso Evropo in zlasti naše kraje tlačila mora dveh diktatorskih režimov.

Obletnico konca tega obdobja smo dolžni primerno obhajati predvsem zato, da se spomnimo vseh tistih naših bratov in sester, ki so s svojim trpljenjem in z žrtvovanjem samega sebe pripomogli k odpravi nasilja in k ustvaritvi pogojev, ki naj dovoljujejo, da tako posameznik kot posamezna narodnost ali kakršna koli družbena skupnost ravijata vse svoje ustvarjalne sposobnosti. Zato smo vsem padlim in vsem žrtvam dolžni ob tej obletnici tudi izraziti svojo globoko hvaležnost.

Toda spominske proslave in odkrivanja spomenikov ne morejo biti samo dejanje pietete, temveč morajo predstavljati priložnost, da se vsi globoko zamislimo, kaj za nas danes pomenijo ideali, za katere so padali in umirali naši bratje in sestre, in kakšno mesto na lestvici vrednot ti ideali zavzemajo danes.

Svoboda, demokracija, narodna enakopravnost, socialna pravičnost! Za uveljavitev teh načel se je v obdobju, ki se je končalo leta 1945, bil boj na življenje in smrt. Za priznanje in zmago teh načel so se naši bratje upirali obema diktatorskima režimoma in se z njunimi predstavniki ter opričniki tudi odkrito spopadli.

Čeprav so bili po zmagi nad fašizmom in nacizmom ustvarjeni pogoji, da bi se življenje družbe začelo urejevati na temelju teh načel, ne moremo danes, 25 let od tistega zgodovinskega mejnika, trditi, da so se ta načela vedno in povsod dosledno spoštovala. Priznati je treba, da so se večkrat proti tem načelom pregrešile in še grešijo celo tiste sile, ki so bile akterji v odporiškem gibanju, da ne omenjamo tistih, ki idealov odporništva niso nikdar priznale.

To pomeni, da so ti ideali vedno aktualni, da se je treba za uveljavljanje glavnih načel odporiškega gibanja takorekoč vsak dan prizadevati, da jim je treba vedno izpričevati zvestobo. Kajti svoboda je vedno v nevarnosti, demokracija se lahko vsak čas izrodi, narodna enakopravnost more biti le na papirju, socialna pravičnost pa se lahko smatra za paternalizem.

Razmislimo danes nekoliko o teh važnih problemih in ravnajmo dosledno, kajti na ta način se bomo najbolje oddolžili spominu naših padlih in vseh žrtev nacifašističnega terorja.

ZANIMANJE ZA NAPOVEDANE SPREMEMBE

Zahodni tisk se še vedno ukvarja z najavljenimi spremembami v vodstvu jugoslovanske države. Razni veliki listi ugibljejo, kakšen bo novi organ, ki naj bi nadomestil predsednika republike, in kaj vse se zna zgoditi v zvezi s to spremembo. Listi opozarjajo na vzroke, ki so pripravili predsednika Tita do tega, da je sklenil odstopiti kot predsednik zvezne države in predlagati novo, kolektivno predsedstvo. Skoraj vsi listi se strinjajo z njegovo razlago, da hoče s tem zagotoviti kontinuiteto svoje notranje in zunanje politike, preprečiti vsakršne spore in rivaliteto med osebnostmi in narodi oziroma republikami pri izbiri njegovega naslednika na predsedniškem mestu in hkrati zavarovati obstoj in trdnost države in sistema, ki bi ju utegnili spori v zvezi z izbiro njegovega naslednika ali v primeru praznine v nasledstvu omajati ali celo razbiti. Posebno pozornost je posvetil notranjemu jugoslovanskemu položaju v zvezi s Titovim sklepom o spremembah v predsedstvu zvezne republike veliki italijanski dnevnik »La Stampa«, ki je prinesel o tem že tri obširne dopise iz Jugoslavije, od svojega posebnega dopisnika.

TUDI JUGOSLOVANSKA JAVNOST

A ne le tisk, tudi ostala zahodna javnost se močno zanima, kako bodo potekale te spremembe in kako daleč bodo segle. Jugoslavija je bila skoro ves povojni čas v ospredju pozornosti svetovne javnosti, najprej zaradi spora s Kominformom in odločnosti ter poguma, s katerima se je izvila iz sovjetskega primorja, nato pa zaradi svojih socialističnih eksperimentov, zaradi svojega »človeškega« ali če hočemo »samoupravljanja socializma« inkot pobudnica politike neuvrčenih držav, v dveh reprizah. Zato ni čudno, ampak povsem naravno, da tudi ob teh najavljenih spremembah mnogi z zanimanjem diskutirajo, kako se bo nadalje razvijal notranji položaj v Jugoslaviji.

Seveda pa se tudi jugoslovanska javnost živo zanima za to zadevo, saj nje se najavljene spremembe najbolj tičejo. Na splošno si ljudje — tu imamo v mislih predvsem Slovenijo — razlagajo spremembo v vodstvu republike podobno, kot v tujini, to je z željo, da bi ob Titovem dokončnem odstopu s poli-

tičnega odra zaradi starosti ali bolezni oziroma smrti ne prišlo do kake zmede, ki bi mogla postati nevarna za državo, ker bi jo notranje razdvojlja in oslabila. S tem bi prišla v nevarnost celo njena neodvisnost. Primer Češkoslovaške je še vsem v živem spominu in nekateri zahodni listi so pravilno opozorili, da je vplival na jugoslovansko javnost kot šok, ki še ni minil. Zato je prva misel vseh ta, da mora ostati država navzven na vsak način neodvisna in da je ne sme doleteti usoda Češkoslovaške. Zaradi tega so pozdravili Titovo pobudo, da se že za njegovega življenja uredi vprašanje nasledstva, da bi se tako zunanji silam, ki jim je neodvisnost oziroma »neuvrčenost« Jugoslavije trn v očesu, ne ponudila kaka priložnost za intrige, vmešavanja ali celo za kako »intervencijo«.

ZAPLETENA USTAVNA VPRAŠANJA

Hkrati pa si v jugoslovanskih političnih krogih, tudi v vrstah ZKS in ZKJ, ne prikrivajo, da je zvezanih z najavljenimi spremembami več zapletenih ustavnih vprašanj. Treba bo menjati celo vrsto ustavnih členov, ki zdaj določajo pravice in dolžnosti predsednika republike kot posameznika. In eno najbolj zapletenih ustavnih vprašanj je tole: kdo bo vrhovni poveljnik jugoslovanskih oboroženih sil? Zdaj je to Tito kot predsednik. Ali bo prešla ta funkcija na novo kolektivno vodstvo? Ali bo vrhovni poveljnik občasni predsednik kolektivnega vodstva, ki pa gotovo ne bo imel enakega ustavno-pravnega položaja kot sedanji oziroma z dosedanjo ustavo predvideni predsednik? Kot znano, naj bi se kot predsedniki kolektivnega predsedstva republike vsako leto menjavali predsedniki posameznih jugoslovanskih republik, tako da bi prišle v šestih letih vse na vrsto.

Ali bodo torej ti predsedniki tudi vrhovni poveljniki oboroženih sil, ali pa bodo tudi za vrhovno poveljstvo določeno kolektivno vodstvo, iz vrst kolektivnega državnega predsedstva?

Ni dvoma, da bodo v kratkem razčiščena in rešena tudi ta vprašanja, ki pa dokazujejo, da bo najavljena sprememba v vrhu jugoslovanske države vendarle daljnosežnejša, kakor je prvi hip izgledalo.

STROJNA KULTURA

»...Strojna kultura naših dni je človeške sposobnosti razvila enostransko in jih zožila. Vse drugo, kar je v človeku, se vrača v pračloveško stanje (tisto, ki kot celota nikoli ni bilo premagano), se primitivizira, deformira. Očitno je vredno obžalovanja, da so te deformacije (človek bi po slovensko rekel: ta popačenja) postale sugestivna moda, pod-

prta od vsakovrstne nasilne reklame. Človek te vrste je popolnoma neciviliziran (vsaj od znotraj, kot človek) in sicer — to je paradoks — tem bolj, kolikor bolj popolnoma raste s strojnim obratom (ki je sam po svoje veličasten). Teoretično ta razvoj ne bi bil nujen, praktično pa se je uveljavil; je stvar (Nadalj. na 2. strani)

Papež je obsodil nasilje in „teologijo revolucije“

Papež je v sredo na splošni avdienci v Vatikanu ostro obsodil uporabo nasilja in mučenje s strani policijskih organov.

Pretekle dni je že vatikanski »Osservatore romano« obširno pisal o tem in objavil besedilo listine, ki so jo izdali brazilski škofje proti policijskim metodam v Braziliji.

Papež je obžaloval in obsodil tudi razne druge oblike terorizma in nasilja, ki jih še vedno uporabljajo v svetu, kot tudi ugrabitve, preusmeritve letal, roparske napade in trgovino z mamili. Očitke je izrazil papež Pavel tudi na račun takojimenovane »teologije revolucije«. Nekateri pravijo, da je bil Kristus prevratnež — je rekel papež — toda evangelij in koncil ne učita tega.

Papež je zaključil svoj nagovor z opozorilom na velike probleme narodov, ki so šele nastopili pot razvoja, in je naglasil željo, da bi se svet rešil nasilja, vojne in revščine in da bi bila vsem ljudem priznana pravica do pravne varnosti in do napredka.

UPORABA NASILJA?

Pred dnevi so trosili neznani mladi ljudje po mestnih ulicah v Innsbrucku in v Bocnu na stotine letakov s podpisom »južnotirolski borci za svobodo«. V njih zahtevajo »skriti« borci pravice za nemško manjšino, izpustitev iz ječ vseh zaprtih Južnih Tirolcev, sicer bodo uprizorili »velikanske akcije«.

Dunajski tednik »Freiheit für Südtirol« (Svoboda za Južni Tirol), ki je blizu avstrijskih skrajnih nacionalistov, piše, da pomeni ta »akcija« ugrabitev nekaterih italijanskih diplomatov in politikov. Tajna organizacija jih bo spustila, ko bodo osvobojeni iz italijanskih in avstrijskih ječ vsi južnotirolski borci za svobodo.

Uporaba osebne nasilja je po mnenju treznih južnotirolskih nemških voditeljev nesmiselna in bo samo v škodo nemške manjšine same.

— o —

»TROJKA« VODI EGIPT

Egiptovski predsednik Anwar Sadat je sklical v torek zvečer osrednji odbor Arabske socialistične zveze, da izvoli nove člane državnega vodstva. Pokojni Nasser je v eni osebi združeval celotno vodstvo. Njemu vrednega naslednika, ki bi znal voditi spretno politiko med zapadnimi velesilami ter Sovjetsko zvezo ter Vzhodom tako kot on, niso našli.

Krmilo egiptovske politike je morala nujno prevzeti »trojka« po sovjetskem zgledu.

ker se tudi predsednik Sadat ne čuti dovolj močnega, da bi sam vladal. Odbor socialistične zveze, vodilne in edine priznane stranke, je soglasno izvolil Mohameda Fawzija za predsednika vlade. Študiral je v Kairu in v Rimu. V svetu je znan kot spreten diplomat.

Prvo besedo, vsaj v ozadju, pa bo imel skoro gotovo Abul Nur, ki je izvoljen za glavnega tajnika Arabske socialistične zveze. Tudi ta je bil minister pod Nasserjem, za poljedelstvo. Obenem je odločen pristaš povezave s Sovjetsko zvezo in ga tudi moskovska »trojka« podpira.

Novo vodstvo egiptovske republike in z njo vred delno tudi arabskega sveta je torej vsaj za sedaj tako sestavljeno, da so upoštevane v ravnotežju različne struje. Vsekakor je ta način tudi ugoden za podaljšanje premirja na Bližnjem Vzhodu in za začetek mirovnih razprav.

Novice po svetu

Zahodnonemška vlada hoče podpisati nenapadno pogodbo tudi s Poljsko. Zunanji minister Scheel se bo podal 2. novembra v Varšavo »s trdnim namenom, da doseže sklenitev pogodbe, da se obe državi odrečeta sili v medsebojnih odnosih.«

— o —

Neki dnevnik v Beirutu je objavil 21. t. m. navico, da se pripravlja kralj Hussein na sestavo nove vlade, da bi napravil konec obsednemu stanju v Jordaniji. To naj bi se zgodilo na osnovi določil premirja, ki sta ga podpisala po 27. septembru kralj Hussein in vodstvo arabskih gverilcev. Hussein se baje zdaj posvetoje z gverilci o tem.

Zadavili so ga z verižico

Ministra za delo v quebeški deželni vladi Pierra Laporta so njegovi ugrabitelji zadavili, verjetno z verižico s križcem, ki jo je nosil okrog vratu. Tako je rečeno v uradnem poročilu o avtopsiji, ki ga je objavil v sredo sodni zdravnik v Quebecu. Poročilo ne omenja ran od strelnega orožja, o katerih so govorila prejšnja policijska poročila in iz katerih se je dalo sklepati, da je bil minister umorjen s strelom v tilnik.

Verižico s križcem je imel mrtvi Laporte še vedno okrog vratu, ko so ga našli.

V poročilu sodnega zdravnika je tudi re-

čeno, da niso odkrili na Laportovem truplu nobenega drugega znaka nasilja, niti zunanjega niti notranjega. S tem so zanikane domneve tiska v Montrealu, da so Laporta mučili, preden so ga ubili.

Se vedno se nadaljujejo poskusi za osvoboditev ugrabljenega britanskega diplomata Crossa. Policiji so telefonirali v sredo trije ljudje, ki so dejali, da so predstavniki quebeške Osvobodilne fronte. Policija jim je zastavila nekaj vprašanj, na katera lahko odgovori samo Cross, da bi se prepričala, če so res, kar trdijo. Postavila je ugrabiteljem pogoje, da morajo odpotovati s Crossom na Kubo in sicer iz poslopja kubanskega veleposlaništva, v katero se lahko podajo po cesti, ki ne bo zasedena po policiji. Ko bi prišli na Kubo, bi kubanski konzul izročil Crossa kanadskim oblastem, ugrabitelji pa bi dobili politično zavetje na Kubi.

— o —

STAR REDOVNIK

Poklici v duhovne ali redovniške stanove so včasih res nedoumljivi. To dokazuje res izredni primer, ki se je zgodil v španskem mestu Oviedu.

V dominikanski red je stopil 85-letni upokojeni rudar. Novi redovnik je vdovec in oče desetih otrok. Od teh jih je kar šest duhovnikov. Res, izreden primer, posebno v današnjih časih.

Filozof France Veber osemdesetletnik

V torek 20. septembra je obhajal nekdanji profesor filozofije na ljubljanski univerzi France Veber osemdesetletni življenjski jubilej.

Doma je iz Gornje Radgone. Filozofijo je študiral pri znamenitem profesorju Aleksiju Meinongu v Gradcu. Profesor je Vebera tako visoko cenil, da mu je zapustil svojo bogato filozofsko knjižnico. Mladi docent jo je pa podaril knjižnici filozofskega seminarja v Ljubljani. Tu je Veber nadaljeval z Meinongovo predmetno teorijo, razvil pa jo je bistroumno v samostojno smer. Med živahnimi predavanji, še z uro je tolkel po mizi, je pritegoval vedno širši krog slušateljev čiste

filozofije. Njegova raziskavanja o eksistencializmu in o filozofiji človekovega obstoja so misleca Vebra privedla do odkritja prastvarnosti, do logičnega spoznanja božjega bivanja in njegove stvarnosti. V knjigi o Bogu je prikazal nadosebno iskanje te resnice in se ni bal ugovorov in nasprotovanj.

Napisal je 14 debelih modroslovnih knjig in več kot 70 razprav. V vseh se odkriva iskane resnice.

Nekaj časa je predaval tudi na graški univerzi. Trpkosti življenja niso Vebra potle, ostal je sicer nekoliko samosvoje čudaški, a vedno bister in srčno topel modrijan.

PREJELI SMO

»ZGODOVINSKI ATLAS«

Pred kratkim sem v Tržaški knjigarni vzel v roke »Zgodovinski atlas«, ki ga je izdala založba »Učila« v Zagrebu in ga uporabljajo tudi v srednjih šolah v Sloveniji in na Tržaškem. Zanimalo me je, kako prikazuje razvoj slovenskega narodnega ozemlja v zgodovini, glede na to, da ga uporabljajo tudi pri pouku slovenske zgodovine (za silo, a z mnogimi bistvenimi napakami, je preveden v slovenščino). Toda ugotoviti sem moral, da prikazuje slovenske dežele zelo malo. Tako npr. sploh ne prikaže nekdanje neodvisne Karantanije ali ozemlja, ki so ga pošelili Slovenci. Karantanijo kaže le kot eno izmed dežel frankovske države, oziroma samo to zadnjo.

Pri tem pa prikazujejo Karantanijo, ko je bila še samostojna, tako razni italijanski zgodovinski atlas, ki sem jih svoj čas videl v isti knjigarni, kot tudi najnovejši, letos v Münchenu izdani zgodovinski atlas, ki ga uporabljajo tako v nemških kot v avstrijskih srednjih šolah.

»Zgodovinski atlas« založbe »Učila« je torej brezbrljnejši do slovenske zgodovine kakor tuji atlas. Kako naj se slovenski dijaki po takem atlasu uče o zgodovinskem razvoju slovenskega narodnega ozemlja in o zgodovini svojega naroda?

Razne vrzeli in nedokazane trditve vsebujejo tudi nekateri drugi zgodovinski učbeniki, ki jih morajo upoštevati naši dijaki. Mislim pa, da ima mladina pravico da se ne uči MNENJ raznih avtorjev, ampak dokazna zgodovinska dejstva. Pisci učbenikov naj bi izločili vse, kar ni trdno dokazano, če pa hočejo navajati tudi stvari, ki niso dokazane ali pa so še dvomljive, naj bi to tudi omenili, ne pa prikazovali gole hipoteze kot čisto resnico. Tako ima npr. prej omenjeni zagrebki zgodovinski atlas vrisano državo kralja Sama in celo njeno »glavno mesto« na Češkem, čeprav nihče ne ve, kje vse se je razprostirala in je skoraj gotovo, da ni nikoli obsegala Češke, ker niti en zgodovinski vir tega ne poroča (to so bile samo domneve nekaterih nemških in čeških avtorjev), vsi viri pa se strinjajo v tem, da je bil Samo kralj Karantancev ali Vinedov. S tem imenom pa so takratni kroničarji označevali samo Slovence.

Zakaj to prikrivati dijakom? Dijaki in otroci v naših šolah imajo pravico, da so objektivno informirani o zgodovinskih dejstvih, zlasti o tistih, ki se tičejo zgodovine njihovega lastnega naroda.

K.

NOBELOVI NAGRAJENCI

Nobelova nagrada za medicino je bila podeljena tudi trem zdravnikom, znanstvenikom v neurofiziologiji in neurofarmakologiji.

Prvi je Bernard Katz, po rodu iz Leipziga v Nemčiji. Zdaj poučuje biofiziko na londonski univerzi.

Drugi je Šved Ulf con Euler in je profesor v Stokholmu. Tretji pa je Julius Axelrod, Američan po državljanstvu. Nagrade jim bo izročil švedski kralj Gustav v veliki koncertni dvorani v Stokholmu dne 10. decembra, ob obletnici smrti Alfreda Nobela.

Takrat bo odlikovan in nagrajen tudi sovjetski pisatelj Solženicin. Kljub napadom sovjetskih uradnih listov, bo najbrže dobil potno dovoljenje.

Naši pogledi

Tragedija vojakov na fronti, nesmisel vojnih grozot, želja po miru kot trajni domeni človeštvu so osnovne teme filma.

„Uomini contro“

◆ Režiserja Rosija je tu in tam zaneslo, da ni poglobil, ob prikazovanju absurdne resničnosti vojne, še vrste drugih problemov, ki so z vojnimi dogodki v tesni zvezi. Tako je na primer samo nakazal interventistično krizo socialistov, ali demistifikacijo patriotske retorike, ali tesno vez med izrabljanjem človeka v vsakdanjem življenju in pa (v slučaju vojske), na bojišču. Kljub temu je treba priznati režiserju tega filma zaslugo, da je brez kompleksov posegel v tolikokrat do banalnosti opevane »veliko vojno« in da je razgrnil pred gledavcem resnično, trpko in neusmiljeno stvarnost, ki so jo doživljale (v tem primeru) italijanske čete na fronti. Znašle so se namreč med dvema sovražnikoma — to je tudi vodilna misel filma — pred njimi izurjeni in dobro oboroženi avstrijski vojak, za njimi mrzel, pobesnel, celo zločinski fanatizem visokih oficirjev. In tako, če tega ubogega vojaka ni uničil na bojnem polju prvi sovražnik, ga je nedaleč za okopi pokončal drugi.

Nesmisel takšnega spopada tedaj izstopa v vsej svoji tragični dimenziji in absoluten odpor je v resnici edini možen odgovor zdravega razuma, ki se danes sreča s tem zgodovinskim pretresom, četudi samo skozi filmski objektiv.

Igor

◆ Ta svet vojnih grozot peljejo odgovorni naprej za vsako ceno, uničujejo smisel življenja in smisel smrti, teptajo pravičnost in usmiljenje, gazijo po človekovih nadah in tirajo slabotne v junaštva. Vojna izvotli človekovo dušo z vsemi njej lastnimi nagnjenji in napolni vse ljudi z istimi besedami, ki opravičujejo vest. Če priznamo človeku njegovo pravico do osebnih hrepenenj, idealov, izbir, če mu priznamo svobodo, če smo prepričani, da je dobro njegova edina usoda, je vojna pravo nasprotje človekovega bistva in zato negacija človeka samega. Vojna, naj bo kakršnakoli in za karkoli, je sama torej absurd in čisto zlo.

Zmore torej človek zlu dati humane dimenzije, absurdu smisel, peklu srce? Ali je vojna sama dokaz, da človek še ni zmožen voditi svoje eksistence? Kaj je končno vojna? Kapitulacija vesoljnega človeka ali dokaz njegove veličine, ko tavajoč po grozi nesmisla živi svoj smisel zla?

Alenka

◆ Film ožigosa predvsem nečlovečnost, ošabnost in nesramno predrznost italijanskih visokih oficirjev v prvi svetovni vojni. Lahkomiselno se igrajo z vojniki in jih kot nič pošiljajo

Najdalj ni živel tisti, ki je dosegel največ let, ampak tisti, ki je najbolj občutil življenje.

J. J. Rousseau

v smrt v brezuspešnih in nesmiselnih napadih ob zvokih trobent, kot da bi to ne bili ljudje, ampak le svinčeni vojački. In to premnogokrat le iz osebnega častihlepija. Potem pa se čudijo, kako je mogoče, da v njihovi »gloriosa divisione« obstaja podoficir, ki ni bil še nikoli težko ranjen in to imajo za sramoto...

Edini, ki se skušajo kolikor toliko upirati iracionalnemu obnašanju poveljnikov, so nekateri podoficirji, ki pa zvestobo svojim idejam plačajo s smrtjo.

Čeprav film morda neobjektivno prikaže v negativni luči vse italijanske visoke oficirje, poda vsekakor precej realistično sliko stanja na azijski planoti med prvo svetovno vojno.

Peter

◆ ... a koj nato ga je svinčenka pribila z obrazom na zemljo, blagoslovljeno od nedolžne krvi.

Ko v izjemnih položajih vojak ne uboga svojega predstojnika, ker meni, da je ukaz v nasprotju z vsako človeško moralno, mu je ustrelitev kot kazen samo v olajšanje.

Draga sestra, nisem imel toliko poguma, da bi to pismo naslovil na mater... in ko bo jutri mojega ujetništva konec, ko bom obrnjen proti zidu čakal na — Ogenj, rklenita roke.

Boris

Film »Uomini contro« (Ljudje proti) je povzet po knjigi »Un anno sull'Altipiano« (Eno leto na planoti), ki jo je napisal sardinski senator Emilio Lussu in je pred kratkim izšla tudi v ceni izdaji v zbirki Oscar Mondadori. Avtor je kot infanterijski oficir v Brigata Sassari sam doživel opisane vojne dogodke leta 1916 v bližini Asiaga. Njegovo pisanje je stvarno in pretresljivo in se bistveno loči od ostale italijanske vojne bibliografije.

Le nesi, nesi pisemce (prijatelju v Čile).

Nimam časa, dragi Radomir, da bi ti pisal daljše pismo, ker moram po nujnih opravkih tja čez Fernetiče. Le nekaj mi ne da spati! Ko sem ti lansko poletje poslal, na tvojo prošnjo, dober hladilnik, nisem bil, revež, poučen, da ima lahko tudi hladilnik svoje prepričanje in torej svojo ideo-

loško opredelitev. Zdaj pa je tudi ta rdeča infiltracija prišla na dan. Zato me hudo skrbi, kaj imaš v hiši, da ti namreč pomotoma nisem poslal hladilnika s komunističnim prepričanjem. Saj veš, da bi si tega, kot prepričan in odkrit antimarksist ne mogel do smrti odpustiti. Če sem to zares storil, dragi Radomir, mi boš naredil velikansko uslugo, če boš to kriptopropagando pognal skozi okno, kot sem napravil jaz s svojo »Iskro«. Hvala!

Pa še to: pazi, koga boste volili v soboto za predsednika države! Jaz in še kdo tu na Tržaškem in na Goriškem vas nadzorujemo, ker bi ne bilo zdravo spravljati svetovni mir iz ravnesja. Tudi na to pomisli, da v Čileju nimate Koroške, kamor bi se lahko zatekli pred diktaturo proletariata. Rabite pamet, Čilci, in volite kot Bog zaukaže, sicer pa ne pozabi na hladilnik. Pepi Paštroč

Tržaškega

V nedeljo odkritje spomenika padlim v Nabrežini

V nedeljo, 25. t. m., se bodo prebivalci devinsko-nabrežinske občine končno zares dostojno oddolžili spominu vseh tistih številnih občanov, ki so trpeli in se žrtvovali v boju proti nacizmu in fašizmu. Na nabrežinskem glavnem trgu so namreč v teku zaključna dela pri gradnji spomenika, ki bo v nedeljo ob 11. uri tudi slovesno odkrit.

Načrt spomenika je delo arhitekta Daria Jagodica iz Trsta. Velikanski marmornati kamni, položeni na kamnite podstavke, simbolizirajo nekdanji pritisk na naše ljudstvo in njegovo preganjanje. Toda med tem ljudstvom je kljub vsemu tlel ogenj odpora, ki je ob določenem trenutku z vso silo udaril na dan in se spremenil v plamen, ki je naredil konec preganjanju in zmagovito švignil visoko v nebo. Epopejo in kalvarijo našega ljudstva zato prav lepo predstavlja bronasti plamen sredi spomenika. Plamen je delo akademskega kiparja Stojana Batiča.

Po splošni sodbi je ta spomenik eno največjih tovrstnih del ne samo po svojem obsegu, temveč tudi po svoji umetniški vrednosti. Zato je treba posebnemu odboru za postavitev spomenika res čestitati, ker se mu je posrečilo zamisel uresničiti.

Prepričani smo, da se bo nedeljske svečanosti udeležila velika množica ljudi ne samo iz nabrežinske občine, temveč tudi iz bližnje

in daljne okolice. S tem se bomo na najlepši način oddolžili spominu padlih in hkrati izpričala svojo neomajno zvestobo velikim idealom svobode in pravičnosti, za katere je bilo toliko žrtv.

— o —

ZASEDANJE MEŠANEGA ODBORA

V torek, 20. t. m., se je v Rimu začelo redno zasedanje italijansko-jugoslovanskega odbora za zaščito manjšin, ki ga predvideva poseben statut londonskega sporazuma, sklenjenega med Italijo in Jugoslavijo pred 16 leti.

Na dnevnem redu zasedanja je proučitev položaja slovenske manjšine na Tržaškem in italijanske manjšine v Koprščini in Bujšini, to je na področju nekdanjega Svobodnega ozemlja. Za slovensko manjšino pride v poštev predvsem vprašanje šolstva, ki še ni popolnoma urejeno, zlasti kar zadeva redni stalež šolnikov in vodstvenega osebja. Se vedno je namreč neurejeno vprašanje razpisa natečajev za mesta nadzornikov in ravnateljev osnovnih šol ter srednješolskih profesorjev. Slovensko manjšino dalje od blizu zanima pravica do uporabe materinega jezika v javnih uradih in ustanovah, kot tudi druga določila posebnega statuta, ki se še do danes ne izvajajo.

PROMET NA LETALIŠČU V RONKAH SE STALNO VEČA — TUDI PO ZASLUGI DEŽELE

Na mednarodnem letališču v Ronkah je bilo v prvih šestih mesecih letos več kot 50 tisoč potnikov. Če bo promet potekal tako tudi v prihodnje, bodo do konca leta morda zabeležili število stotisoč. Prirastek potniškega prometa na ronškem letališču je bil v zadnjih letih stalen: pred dvema letoma je bilo 37.000 potnikov, lani pa se je njihovo število povzpelo na 68.500. Istočasno z večanjem števila potnikov se veča tudi število letal in z njimi tudi obseg uslug letališča.

Na povečanje prometa je zelo ugodno vplivalo to, da so vključili na letalsko progo Trst-Rim letala DC 9, ki imajo več prostora, in da so uvedli pred nedavnim po dva poleta dnevno v Rim in nazaj. Poleg tega se stalno veča število charterskih poletov, za kar se je treba v glavnem zahvaliti uspešni turistični propagandi, ki jo je uvedla deželna uprava.

LETOS BO SLADKO VINO

Letošnja letina na Tržaškem je — tako pravijo naši kmetje in »polkmetje«, kajti pravih kmetov, ki bi živeli samo od zemlje, je zdaj le še malo — na splošno zelo dobra. To velja posebno za sadno letino. Grozdje je izredno sladko, »celo preveč«, pravijo nekateri. Ponekod so ga potrgali sorazmerno zelo zgodaj, da bi preprečili preveliko koncentracijo sladkorja v grozdni jagodah.

Pretekle tedne se je nudila obiskovalcu po vaseh na našem Krasu in ob morju značilna podoba. Pred borjači so stali visoko zloženi zaboji s temnoplavim, vablljivim grozdem, ki so ga dovažali iz vinogradov največ s tovrstniki. V kletah so prešali in vsakdo v hiši, kdo je le mogel, je moral pomagati pri tem, tudi otroci. Na cesti smo lahko srečali starejše ženske, obložene z velikanskimi pletenkami.

»Ste pa močni, mamca!« smo jim zaklicali. One pa so se posmejale:

»O, saj je prazna. Polne bi si že ne naložila!«

Zdaj rdeči mošt v sodih že zori v močno kraško črno vino, da ga bomo v prijateljski družbi pili na svoje zdravje in trčili na blaginjo vseh, ki so nam pri srcu, zlasti pa vsega neuničljivega in trdoživega slovenstva.

V NEDELJO OBRATNIŠKE VOLITVE

Kot znano, bodo v nedeljo, 25. t. m., na Tržaškem volitve v obrtniško zbornico. Ob tej priložnosti se bo volitev prvič udeležilo tudi Slovensko gospodarsko združenje, ki je predložilo svojo kandidatno listo, to je imena slovenskih obrtnikov kot kandidatov za novi predstavniški organ.

Po vrstnem redu vložitve je kandidatna lista na drugem mestu. Prepričani smo, da bodo slovenski obrtniki, ki jih na Tržaškem ni malo, v največjem številu podprli in volili slovenske kandidate.

ŠKEDENJSKO KULTURNO DRUŠTVO

V nedeljo, 25. oktobra bo v škedenjskem Domu, ul. Sončini 112

PREDAVANJE O MEDNARODNI ZANIMIVOSTI CERKVE V HRASTOV LJAH

Govoril bo ak. kipar iz Kopra Jože Pohlen, ki je odkril znamenite freske.

Predavanje bodo poživeli barvani diapozitivi posameznih delov slik. Začetek ob 17. uri.

PREDAVANJE DR. ALEKSIČA V TRSTU

V soboto zvečer je predaval v Marijinem domu v ul. Risorta profesor na teološki fakulteti v Ljubljani dr. Jakob Aleksič o temi: današnja kriza vere in enotnost sv. pisma. Govornik je snov razdelil na štiri zaključene enote. Najprej je prikazal dejstva in značilnosti verskih kriz, potem bistvo in pomen svetega pisma v luči zgodovinskih dogodkov in kako se je prav v teku stoletij v pojmovanjih ljudi ta enotnost rušila.

Svoje predavanje je zaključil z ugotovitvami, kaj je ukrenil drugi vatikanski koncil, da bi poudaril in utrdil enotnost biblije. Dr. Aleksič je trdil, da je za nastanek in razvoj pretresov in kriz znotraj Cerkve krivo nepoznavanje ali celo odklanjanje stare zaveze v svetem pismu. Prav zato pa je tudi potrebno, da se zanimanje za te tekste zdaj poživijo in da se tako ovrednoti biblično vedo in njen vpliv na sodobno krščansko miselnost. Aleksičovo predavanje je bilo zanimivo in poljudno, prav tako jasni pa so bili tudi njegovi odgovori na vprašanja.

BODOČI TRŽASKI ŠKOF?

Te dni je papež imenoval za pomožnega škofa male škofije Concordia dosedanjega predsednika papeške dobrodelne ustanove msgr. Adama Freschija. Sedež te škofije pa bodo prenesli v pokrajinsko glavno mesto Pordenone in bosta obe škofiji združeni v eno.

V Vatikanu pa se govori, da pošilja papež izredno sposobnega prelata vedno bolj proti vzhodu, kjer bo lahko od blizu spoznal razmere narodnostno mešanih škofij. Msgr. Frechi je namreč baje namenjen, da zasede škofijski sedež v Trstu. Sedanji škof Santin je že pred časom izrazil željo, da bi rad odstopil zaradi starosti.

Odločna obsodba oskrumbe spomenika padlim v Zgoniku

V ponedeljek, 19. t. m., se je sestal na izredni seji zgoniški občinski svet in soglasno obsodil podlo, vandalsko dejanje, ki so ga doslej žal še ne odkriti zlačinci izvršili v noči med petkom in soboto prejšnjega tedna. S pomočjo teme so namreč ti zlikovci z zeleno barvo pomazali spomenik padlim v narodnoosvobodilni vojni, s čimer so seveda jasno pokazali, v kakšen miselni in politični krog spadajo. V tej noči so prav gotovo isti ljudje tudi pomazali nekatere kažipote s slovenskimi napisi na ozemlju zgoniške občine in v njegovi neposredni bližini, s čimer so torej izkazali svoje sovraštvo proti našemu ljudstvu.

V dolgi resoluciji je občinski svet odločno obsodil to rasistično in fašistično počet-

je ter hkrati pozval odgovorne oblasti, naj krivce izsledijo in primerno kaznujejo.

VPRAŠANJE SVETOVALCA STOKE

V zvezi s tem izzivalnim dejanjem je deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka naslovil na predsednika deželne vlade Berzantija vprašanje, v katerem želi zvedeti, na kakšen način se namerava deželna vlada pridružiti ogorčenju slovenskega prebivalstva iz zgoniške občine in vse dežele zaradi oskrumbe spomenika padlih partizanov. Svetovalec želi dalje zvedeti, kako namerava deželna vlada izraziti vso svojo solidarnost demokratičnemu in protifašističnemu prebivalstvu ter ali namerava zahtevati, naj se krivci izsledijo ter kaznujejo.

JESEN IN ZIMA

Se do nedelje so se stari Goričani pomenkovali; da bo tudi letošnja jesen pri nas mila in suha. Toplota se je res v začetku oktobra dvignila na poletno stanje. Vinogradniki so bili seveda vsi zadovoljni s sončnimi dnevi, ker je grozdje stalno pridobivalo na sladkorju. Celo trkatev so nekateri odnesli za nekaj dni.

Zaradi pomanjkanja dežja v hribih se je tudi struga Soče skoro posušila od Sovodenj dalje. Na stotine rib je ostalo na suhem. Ribiče je že skrbel ribji zarod.

Pa se je v prejšnjem tednu vreme docela sprevrglo na jesensko. Podnevi je še bilo toplo, zjutraj in zvečer se je pa bilo treba zavijati v površnike. Začela je tudi mokrota, ki se obeta tja do vseh svetih.

Pa je tudi jeseni že skoraj konec. Te dni je sneg pobelil že vse vrhove; tudi Trnovsko planoto in Čavnova pobočja do polovice navzdol.

GABRŠČKU V SPOMIN

Klub starih goriških študentov si že več let prav skrbno prizadeva, da bi med ljudstvom ohranil spomin na naše kulturne delavce. Priredil je že več jubilejnih proslav z odkritjem spominskih plošč; zadnja je bila na Kostanjevici, posvečena spomenu patra Skrabca.

Za torek, 27. oktobra, pa vabi klub na spominsko svečanost po Andreju Gabrščku, borcu za pravice in napredek goriških Slovencev. Proslava v večjem obsegu je že bila pred štirimi leti v Kobaridu, kjer je bila na Gabrščkovi rojstni hiši odkrita spominska plošča. Letos pa je klub postavil nagrobnik na pokopališču na Viču pri Ljubljani, kjer je bil Gabršček leta 1938 pokopan.

Počastitev in odkritje spomenika zaslužnemu slovenskemu možu bo na omenjenem pokopališču ob 15.30 s spominskim govorom in petjem.

9. memorial M. Fileja - 1970

ODBOJKARSKI TURNIR se je praktično zaključil s finalno tekmo za prvo in drugo mesto med moštvoma Dom in Gorica. Zmagal je Dom z 2:0 (15:12, 16:6) in tako osvojil prehodni pokal za 1970. Za Dom so igrali: Čej J., Žezlin V., Černic L., Cotič B., Tomišič J., Pahor R., Silič D., Tomažinič M., Komel S., Pavšič R., Bataino L., Krapic I. — Moštvo Gorice: Kranner Marko, Kranner Marijan, Špacapan Mirko, Černic Radoj, Vogrič Sergij, Leban Poldo, Oman Anton.

Rezultati ostalih tekem so bili Gorica: Števerjan 2:1, Dom - Štandrež (Velox) 2:0; Hrast (Doberdob) - Sovodnje 2:0; Gorica - Mladost (Doberdob) 2:0; Dom - Hrast 2:0; Hrast - Mladost 2:0; Sovodnje - Velox 2:0; Števerjan - Sovodnje 2:0; Hrast - Števerjan 2:0; Mladost - Sovodnje 2:0;

KOLESARJI so se potili v nedeljo, 18. t. m. Mladinci, ki so vozili na 5 km dolgi progi in prišli do cilja, so: 1. Miklus Pavel, 11'21"; 2. Klanjšček Peter, 12'58". Proga za člane je merila 10 km in mesta so zasedli takole: 1. Mahne Damjan, 19'18"; 2. Fabris Ivan, 19'55"; 3. Kranner Marijan, 20'15"; 4. Komel Igor, 21'03".

LAHKA ATLETIKA, ki je prejšnja leta privabila največ telovadcev, bo letos v soboto, 24. oktobra ob treh popoldne in v nedeljo ob devetih popoldne na šolskem stadionu v Gorici. Tekmujejo lahko fantje in dekleta, vsakdo v največ

V goriški pokrajinski bolnišnici traja stavka zdravnikov že od ponedeljka dalje. Zdravniki so jo proglasili, ker kljub sporazumu, sklenjenem že 2. aprila vlada še ni uredila njih zahtev in plač. Če ne bo prišlo do sporazuma, bodo zdravniki nadaljevali s stavko tudi prihodnji teden.

O tej pereči zadevi je govoril na predvečrajšnji tiskovni konferenci tudi predsednik upravnega sveta bolnišnice dr. Sanzin. Casnikarjem je obrazložil celotni položaj v bolnišnici, tudi v zvezi s stavko, s katero upravni odbor solidarizira. Kljub vsem težavam pa je najnujnejša zdravstvena oskrba bolnikov zagotovljena.

Odvetnik Sanzin je dal navzočim predstavnikom tiska še nekatere druge zanimive podatke o stanju bolnišnice. Razne bolniške blagajne ji dolgujejo eno milijardo 700 milijonov lir. Zato si mora uprava izposojati denar pri bankah na visoke obresti; tudi dnevno oskrbovalnino je morala zvišati na 11.800 lir. Bolnišnici je potrebno tudi precejšnje število uslužbencev. Zdaj jih je 479; med temi je 48 zdravnikov. Bolnikov pa je sedaj v oskrbi 466, prostora pa je za 600 bolnih. Vendar bodo bolnišnico še razširili s tremi novimi stavbami za urade in servisne prostore.

—0—

Doberdob

JAVNA DELA — SINHROTRON

Vedno bolj živahen je obmejni promet, zlasti iz Tržiča, po obeh cestah, ki peljeta pri Dolu in Jamljah od glavne ceste proti meji. Oba cestna odseka sta dolga le nekaj kilometrov in sta v zelo slabem stanju. Doberdobsko županstvo je že pred časom posredovalo, da bi prišli vsi odcepi cest proti

Iz Goriške

Stavka v goriški bolnišnici

meji pod državno upravo in bi se zato lahko tudi temeljito uredili. Do tega pa še do danes ni prišlo, češ da ni za te ceste posebnih sredstev in da je tudi njih nadaljevanje na jugoslovanski strani še slabše kot tu. Pa tudi ta izgovor ne drži, ker so na oni strani ceste do obmejnega prehoda pri Klaričih že asfaltirali. Morda je tudi to pomagalo, da so se pri cestni upravi odločili asfaltirati cesto od Jamelj do mejnega prehoda pri Klaričih. Dela bodo menda končana že do konca prihodnjega poletja.

Po vodi je pa baje splavalo upanje, da bodo zgradili pri Doberdobu veliki jedrski pospeševalnik, protosinhrotron. Zastopniki držav članic evropske jedrske skupnosti so se menda že odločili za Švico kot edino pravno deželo za tako velikansko podjetje.

Zelo živahno je bilo v zadnjih tednih tudi prosvetno delo obeh društev. Dobro so uspeli proslave ob 25-letnici osvobodilnih bojev. Za zimo imajo člani obeh društev že pripravljen bogat prosvetni spored.

KMETIJSKO ŠTETJE

V nedeljo, 25. oktobra, se bo začelo, kot v vsej republiki, drugo uradno štetje kmetijskih gospodarstev in poljedelske proizvodnje.

V goriški pokrajini pride v poštev štirito-soč kmetijskih obratov, med temi tudi tistih, ki imajo del svojih zemljišč onkraj meje. Za to statistično popisovanje je goriška občina že vzela v službo več oseb, ki bodo opremljene s posebnimi izkaznicami in bodo v času od 25. oktobra do 30. novembra obiskovali vse kmetijske gospodarje. Ti so dolžni dati popisovavcem vse podatke o površini njihovih zemljišč, načinu obdelovanja, o živini, uporabi poljedelskih strojev, o trtnih nasadih, poslopih in o vsem, kar se tiče posesti. Če se ne bodo popisovalci zglasili pri kakem gospodarju do 30. novembra, je ta sam dolžan obvestiti občinski popisovalni urad.

Pevma

GANLJIV POGREB

V soboto popoldne smo spremljali k večnemu počitku 82 let staro vaščanko Jožefo Hubin, poročeno Furlan. Pokojnica je bila zelo znana med domačini in tudi med goriškimi gospodinjami, ker je dolgo let prodajala sadje in zelenjavo na goriškem trgu. Vsi so prijazno branjevko poznali pod imenom »Pepa rossa«. Pri pogrebu se je zbralo dosti ljudi. Prav ganljiv je bil pogled na štiri sinove, ki so sami nosili mrtvo mater v krsti k pogrebni obredom v cerkev in potem na pokopališče. Naj bo večni Sodnik dobrohoten plačnik rajne Jožefe!

—0—

Ameriški vojaški proračun za prihodnje proračunsko leto znaša 66 milijard in 816 milijonov dolarjev, kar pomeni nad 41.000 milijard lir. Če prištejemo k temu še vojaški proračun Sovjetske zveze, in proračune drugih velikih sil, dobimo jasno sliko, koliko denarja zmeče današnji svet za oboroževanje, čeprav bi ga lahko mnogo koristneje izkoristil.

dveh disciplinah v istem dnevu. Starostne kategorije in tekmovalne discipline so tele:

Člani (1951 in starejši): teki 100 m, 400 m, 1000 m; višina in daljeka; krogla, disk, kopje.

Mladinci (1952, 1953, 1954): teki 80 m, 300 m, 1000 m; višina in daljeka; krogla, disk, kopje. Naraščalniki (1955 in mlajši): teki 60 m, 80 m, 1000 m; višina in daljeka; krogla.

Članice (1951 in starejše): 80 m; višina in daljeka; krogla, disk.

Mladinke (1952, 1953, 1954): 60 m; višina in daljeka; krogla.

Naraščalnice (1955 in mlajše): 50 m; višina in daljeka; krogla.

Mnogoboj bo letos obsegal tele discipline (samo za člane in mladince): 100 m, 1500 m, met krogle, skok v daljavo; zmagovalci bo dobil prehodni pokal. Vpisovanje bo na Stadionu pol ure pred tekmovanjem.

STRELJANJE Z ZRAČNO PUŠKO je na programu v ponedeljek 26. oktobra (in eventualno še 28. oktobra) ob osmih zvečer v Katol. domu. Tekmujejo lahko fantje in dekleta vsake starosti.

BALINCANJE, ki bo letos prvič na programu, se bo vršilo v petek 23. oktobra zvečer ob osmih pri gostilni Pavlin v Drevoredu XX. septembra v Gorici. Vpisovanje bo četrt ure pred tekmo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nevin Birsa „Elektronke v očeh“

Pod nekoliko čudnim naslovom »Elektronke v očeh« je izšla pred kratkim simpatična pesniška zbirka, katere avtor je Nevin Birsa iz Nove Gorice. Knjiga je izšla v založbi »Soče« v Novi Gorici. V zbirki je kakih 45 pesmi.

Značilno je, da Birsa ni čutil potrebe, da bi jih razdelil v cikluse, kot imajo pesniki navado. To si lahko razlagamo kot znak, da so mu nastale tako spontano, da se ni mogel odločiti, da bi jim dal kakšno etiketo, npr. ljubezenske, meditativne, socialne in podobno, kajti v vseh se mešajo vsi ti elementi. Vse pa tudi preveča čut za naravo, in njegovo razpoloženje se spreminja hkrati z letnimi časi, pa tudi s potekom dneva, kot nakazujejo pesmi »Bede-nje«, »Vlažno prebujanje«, »Jutranja utrujenost«, »V razprtem predvečerju«, »Ponoči«. Od teh njegovih razpoloženjih kot tudi o meditativnih elementih v pesmih bi se dalo dosti povedati, toda najznačilnejše za Birsove pesmi se mi zdi nekaka nežna erotika, ki jih preveča hkrati z rahlim pesimizmom in prizadevanjem, da bi premagal zgolj čutno dožemanje sveta z osvetljuječo mislijo.

Polno nežnosti in skritega strahu pred brutalnostjo življenja, ki se spet loti človeka, ko zjutraj vstane, je na primer pesem »Vlažno prebujanje«:

Na dnu tvojih misli je razpet križ
Ko se prebudiš, drhteča od noči, s kamni-
tim čelom,
prestrašena stegneš roke
in prsti ti obstanejo na vlažnem lustru.
Zalesketa se srebrni križ,
najprej majhen,
potem raste in te s težo sten pribije na
posteljo.
Tako mižiš,
da ne bi videla prhutanja jutra, kose neba
nad mestom — in mesta. —
Kakor steblo po viharju ležiš,
z bledimi lici
in roko, ki drsi po vlažnem lustru.

Njegov pesimizem in skriti strah spričo mrzlega, stehnižiranega sveta prihajata do izraza tudi v pesmi »Elektronke v očeh«, po kateri je dal naslov vsej zbirki; naj navedemo samo zadnje verze:

Z bodicami, ki mi vzdražijo sluh,
z jatami in hudourniki
žarim skozi cevasto, utripajočo svetlobo,
v siju, zamrežen in zmotan
tonem v ognjenih, večbarvnih, posejanih
z jeklom in modrino, tujih, tako tujih očeh.

Končno je treba reči, da je Birsov jezik zelo lep in izbran; pač pa se je prikradlo v knjižnico nekaj tiskovnih napak. Lepo sta jo opremila z risbami slikarja Kogoj in Sitar.

V starosti 75 let je umrl v vasi Manosque v Gornji Provansalski znani francoski pisatelj Jean Giono. Bil je izredno navezan na Provanso in je le zelo redko zapustil svojo vas. Napisal je veliko število romanov, svetoven sloves pa si je pridobil zlasti z romani »Huzar na strehi«, »Mlin na Poljskem« in »Angelo«.

ETNOGRAFSKI NATEČAJ: »KAJ SO MI PRAVILI STARI«

Ker se je delo komisije, ki je ocenjevala prispevke za etnografski natečaj na temo »Kaj so mi pravili stari«, zavleklo preko konca preteklega šolskega leta, smo sklenili počakati z nagrajevanjem do konca počitnic. Ko se opravičujemo za zamudo, sporočamo udeležencem natečaja kot tudi njihovim mentorjem ter vsem ljubiteljem etnografije, da bo nagrajevanje v soboto, 24. oktobra ob 17. uri v Gregorčičevi dvorani v Trstu, lica Geppa 9/I.

Ob tej priliki bo Mario Magajna pokazal nekaj diapozitiv s kraškimi motivi.

Referent za zgodovino in etnografijo pri SPZ
Živa Gruden

»V POZNI JESENI«

V Tržaški knjigarni se je pojavila elegantno opremljena knjižica pesmi z naslovom »V pozni jeseni«. Spesnila jih je Ludovika Kalan. Spremnico besedo na platnicah je napisal pisatelj Pavle Zidar. V njej je zapisal med drugim: »Pesmi, ki jih imamo pred sabo, so vse do zadnje pesniško zrele. Kalanova je izrazno sopotnica tradicionalnega v pesniškem: pesmi so v kiticah, prostem, ritmiziranim verzu, rimane. Njeno izročilo, ki nam ga posreduje v pesmih, je poantirano, a čustveno vzvišeno.«

K zbirki se bomo še povrnili.

Tone Mihelič kot slikar kraških etnografskih značilnosti

Slikar Tone Mihelič je razstavil pred kratkim v Tržaški knjigarni kakih deset svojih oljnatih slik, ki so vzbudile pozornost.

Značilnost večine teh slik je namreč v tem, da prikazuje Mihelič v njih arhitektonsko-etnografsko posebno zanimive hiše in dele vasi s tržaškega Krasa, z Opčin, Velikega Repna itd. Glede na to, da se danes podoba naših kraških vasi takorekoč iz dneva v dan spreminja in kviri z novimi stavbami, ki se ne skladajo s tradicionalnimi elementi kraškega stavbarstva in s pokrajino, imajo te Miheličeve slike posebno vrednost. V njih se bo namreč ohranilo poznejšim generacijam tisto, kar bodo novogradnje kljub vsej takolimenovani »zaščiti Krasa« že v

kratkem skvarile in s časom gotovo popolnoma uničile.

Te in druge Miheličeve slike, ki jih zaradi omejenega prostora ni mogel razstaviti, bodo imele torej s časom resnično dokumentarno vrednost in bodo kot take pomenile redkost in dragocenost. To je za zdaj jasno samo še redkim, toda s časom bodo Miheličeve slike vedno bolj pridobivale na vrednosti kot dragocene priče o tistem, kar bo verjetno — na žalost — za vedno izgubljeno. Ob pogledu na ta Miheličeva dela se zato polašča človeka skrita otožnost, zlasti če ve, kako malo je med nami ter celo med našim izobraženim slojem takih, ki bi se zavedali, kaj Slovenci izgublamo z uničevanjem značilnosti naših vasi in pokrajine.

Miheliču je treba priznati, da ima ne le umetniško in arhitektonsko, lahko bi rekli tudi: etnografsko izšolano oko za resnično značilne motive kraških vasi in njihovo arhitekturo, ampak da tudi poseben dar za to. Mislim, da ni daleč naokrog slikarja, ki bi dosegal Miheliča v tej sposobnosti in v umetniški zmogljivosti prikazovanja takih motivov. Neprekosljiva je Miheličeva sposobnost podajanja plastičnosti kraških zgradb in njihove sivo-rožnate patine, katero jih podelujeta kamen in star rožnatordeči omet. Iz njegovih slik diha resnična atmosfera naših kraških vasi z njihovo samotnostjo in spokojnostjo, vsaj kar zadeva njihove odmaknjene koticke, ki jih še ni oskrunila in razdejala povodenj železobetona in slabega okusa.

Te slike pomenijo tudi nov preobrat v Miheličevem slikanju, v smeri kvalitete, ki ji ni več ne do slikarskih mod ne do priznanja javnosti, ampak samo do lepote in umetniške resničnosti, čeprav v eni sliki dokazuje tudi da se zna izvirno vključiti v tok abstraktne umetnosti.

V oceno smo prejeli:

»Rodna gruda«, revija za Slovence po svetu. Izdaja Slovenska izseljeniška matica. Oktober 1970.

»Glas slovenske kulturne akcije«, leto XVII, št. 10, Buenos Aires.

Gustav Gugitz „Božje poti na Koroškem in Štajerskem“

Pri založbi Brüder Hollinek na Dunaju je izšla pred 14 leti knjiga o božjih poteh na Koroškem in Štajerskem, v zbirki »Avstrijske božje poti v kultu in navadah«, s podnaslovom »Topografski priročnik za religiozno narodopisje v petih zvezkih«. Četrty zvezek je posvečen božjim potem na Koroškem in Štajerskem, pri čemer sta zajeti v knjigo tudi slovenska Koroška in Štajerska. Ker knjiga doslej, kot se zdi, ni našla nikakršnega odmeva v slovenskem tisku, a je v mnogih pogledih zanimiva in važna za slovensko etnografijo in zgodovino, je primerno, da jo omenimo vsaj tu.

Delo je napisal avstrijski kulturni zgodovinar Gustav Gugitz, znan po svojih majhnih monografijah o posameznih osebnostih in problemih na področju kulturne zgodovine in narodopisja v 18. in 19. stoletju, v takratni veliki Avstriji, ki je obsegala, kot znano, tudi še slovenske dežele. Zato se njegove študije raztega tudi na narodopisne in kulturnozgodovinske probleme, ki zanimajo Slovence. Posebno pomembne so njegove študije in etnografske zbirke o romanjih. Ta pa so bila ravno pri Slovencih najbolj priljubljena in zato je razumljivo, da je posvetil Gugitz sorazmerno veliko prostora božjem potem na slovenskem Koroškem in Šta-

jerskem. S priznanje je treba omeniti, da omenja navadno tudi slovenska imena krajev in božjih poti, čeprav se tega ne drži dosledno.

Četrty zvezek je posvečen Koroški in Štajerski, obsega nad 300 strani in prinaša ogromno materiala, ki mora zanimati vsakega slovenskega narodopisca. Spričo tega, kar je odkril Gugitz, se je treba samo čuditi, da sta slovenska kulturna zgodovina in narodopisje doslej tako zanemarila romanja in božje poti kot področje svojih raziskav. Šele v novem času skušajo nekateri to nadomestiti. Gugitz prikazuje v zgoščenem, jedrnatem slogu najprej zgodovino posameznih božjih poti, razloži po možnosti njihovo ime in omeni potem legende, ki so z njimi v zvezi, ljudska verovanja, vraže in navade. Navaja pa tudi viire, iz katerih je zajemal.

Gugitzova knjiga nam odkrije presenetljivo podoben nekdanje slovenske religioznosti in pomeni izreden vir podatkov in tudi vzpodbudja za slovensko kulturno zgodovino ter narodopisje, da nadaljujeta in izpopolnita njegove študije, kar zadeva božje poti na slovenskem narodnem ozemlju. Knjiga je tako v kulturno-zgodovinskem kot v narodopisnem pogledu naravnost vzorno znanstveno delo.

Sodobno kmetijstvo

Dne 25. oktobra letos se začne splošno štetje kmetijstva v smislu zakona št. 14 z dne 31. januarja 1969.

Namen štetja je, da se v vsaki občini zberejo poglobljeni podatki o stanju poljedelskih, gozdarskih in živinorejskih obratov in da se ugotovijo njihove osnovne značilnosti kot so npr. površina obrata, oblika vodenja, način izkoriščanja zemljišč, številčno stanje živine, delo, gospodarske stavbe in naprave, poljedeljski stroji itd.

VINOGRADNISKI KATASTER

Popisovanje bo hkrati služilo tudi za zbiranje podatkov za ustanovitev vinogradniškega katastra in za sestavo pravilnika, ki bo urejal vinski trg držav članic Evropske gospodarske skupnosti. Popisovanje vinogradov predvideva odlok predsednika republike št. 1707 z dne 29. decembra 1965.

Popisovanje kmetijskih, gozdarskih in živinorejskih obratov bo v občinah, kjer imajo obrati svoj sedež. Popisovanje bo trajalo od 25. oktobra do 30. novembra letos.

POMOČ POIZVEDOVALCEM

Vprašalne pole bodo izpolnjevali posebni poizvedovalci, ki bodo imeli nalašč za to izdano pooblastilo. Vodje popisanih obratov so dolžni dati točne podatke in natančne informacije, tako kot jih zahteva vprašalna polja in dovoliti poizvedovalcem, da se lahko

2. splošno štetje kmetijstva

na mestu prepričajo o točnosti danih podatkov.

Vodje obratov, pri katerih poizvedovalci niso izvršili popisa do 30. novembra, so to dolžni prijaviti do 2. decembra letos na občinskem uradu za štetje.

Dolžnost dajanja podatkov predpisuje poseben zakon. Za napačne ter nepopolne podatke so predvidene globe. Vsi podatki so vezani na najstrožjo uradno tajnost in se ne smejo upoštevati oziroma izrabiti v davčne namene.

Pri štetju sodelujeta pokrajinski statistični urad ter pokrajinsko kmetijsko nadzornišvo, ki imata tehnično in nadzorno funkcijo.

— o —

EVROPSKI DENAR

Ministri, zastopniki držav Evropske skupnosti, so se prejšnji mesec zbrali v Luksemburgu in so sprejeli tako imenovani »Wernerjev načrt«.

Luksemburški ministrski predsednik Werner je namreč predložil načrt, po katerem bi dosedanjih šest držav članic Evropske skupnosti in poleg teh še Velika Britanija, Irska, Danska in Norveška upeljale skupen »evropski denar« ali pa bi vsaj dosegel, da bi različne dosedanje valute teh držav imele stalno vrednost, posebno v medsebojnih odnosih. Ta načrt pojačenja Evropske skupnosti naj bi se izvedel do konca leta 1980.

BREZ TOBAKA?

Italijanskim kadilcem grozi nevarnost, da bodo proti koncu meseca ostali brez tobaka. Trafikanti namreč grozijo s stavko in da se jih bo 29. tega meseca zbralo v Rimu okrog petnajst tisoč ter da bodo naredili pohod proti finančnemu ministrstvu. Zahtevajo namreč večji odstotek pri prodaji tobaka in monopolu podvrženega blaga.

Pritožujejo se tudi, da vlada ne zatreti tihotapstva, ki vedno bolj krči uradno prodajo cigaret. Upirajo se tudi proti naraščajočemu izdajanju dovolilnic za prodajo tobaka po javnih lokalih.

SVOJEVRSTNO PRVENSTVO

Danes smo priče že vseh vrst tekem in prvenstev, od teka v vrečah do skakanja po eni nogi. Ameriška študenta Turpen in Cooper, doma iz San Francisca, sta pred kratkim dosegla novo prvenstvo. Neprenehoma sta na gugalnici nihala sem in tja kar 124 ur. Med tem ko je eden spal, je drugi pogajal gugalnico.

Kako sta druge potrebe opravljala, pa ni povedano. Ko so ju vprašali, čemu sta se pet dni zaporedoma cingala, sta odvrnila: »Hotela sva pokazati nekaj nenavadnega.«

— o —

Uprava Slovenskega gledališča v Trstu sporoča, da ji zaradi stavke izvenlinijskih avtobusov ni bilo mogoče organizirati posebnih avtobusov za nedeljsko predstavo. Zato vljudno prosimo, da pridejo okoliški abonenti na predstavo »Moč teme« v nedeljo z rednimi avtobusi; stroške za to bodo dobili povrnjene pri blagajni Kulturnega doma. Lepo prosimo za razumevanje.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XIII.

Ko sem postavil kovček v sobo, sem odšel spet ven, ker je bil še »dan«. Na cestah je bilo še vedno živahno, a starejšega človeka skoro ni bilo videti, samo mladino. Hodil sem po cestah in si ogledoval hiše in izložbe, predvsem pa ljudi. V hotel sem se vrnil šele ob enih, ko je bilo komaj, komaj mračno. Še vedno pa bi bil lahko bral časnik zuna, ne da bi si moral prehudu napenjati oči. Komaj pa sem zaspal, so me prebudili divji kriki. Neki fantje so čisto po »slovensko« vriskali po cesti pred hotelom. Poslušal sem, če se bo oglasil odkod mož postave, pa nič. Svoj čas so nas policaji v Ljubljani neusmiljeno preganjali, če smo vriskali in peli podoknice svojim študentskim ljubeznim po nočnih cestah. Tu v Oslu pa nič.

Vrskanje in petje je počasi le zamrlo v daljavi. Preden sem spet zaspal, sem pogledal na uro. Bilo je dve. A kmalu me je spet nekaj prebudilo. Tokrat prav indijansko rjovenje in krohot, nato klicanje in topotanje drvečih nog. Zdelo se je, da se skupina fantov lovi po cesti. Pogledal sem na uro. Bila je skoraj tri. Potem je bil končno mir in sem lahko v miru spal do jutra. Že čez nekaj dni me vse to ni več vznemirjalo. Spoznal sem, da pripadajo bele severne noči mladini. Starejši odidejo spat, mladina pa hodi po cestah še daleč preko polnoči in se zabava po svoje. Nad tem se nihče ne spotika, niti policija. To spada najbrž že od davnih časov k navadam norveških poletnih noči, kakor fantovsko vasovanje na Slovenskem.

Drugo jutro sem se poln radovednosti odpravil na »raziskovanje« Osla.

Glavno mesto je srce vsake države in vsakega naroda, hkrati po tudi njegovi možgani. Zato je razumljivo, da me je Oslo posebej zanimalo kot prestolnica norveškega naroda, ki ga je sicer več kot dvakrat več od slovenskega, vendar pa ga tudi lahko prištejemo med majhne evropske narode. Pri tem je zanimivo, da je bilo Norvežanov v začetku preteklega stoletja (l. 1801) približno toliko kot Slovencev, namreč 883.000. Že 99 let pozneje, l. 1900, pa jih je bilo 2.240.000, in l. 1966 so jih našli 3.769.000. Danes jih je nad 3.800.000. Če bi se tudi slovenski narod enako razvijal, bi moralo biti danes tudi Slovencev približno toliko kot Norvežanov. Iz tega je razvidno kakšno biološko škodo sta povzročila slovenskemu narodu izseljevanje in potujčevanje, pa tudi tuja oblast, ki je ovirala njegov razvoj. Sicer je bilo tudi v norveški zgodovini razdobje, ko so se ljudje močno izseljevali in sicer v zadnji četrtini preteklega stoletja, toda to je bil časovno omejen pojav. Izseljevanje je skoraj popolnoma prenehalo, ko je postala Norveška neodvisna država (l. 1905), s čimer se je začel njen nagel gospodarski in socialni razvoj, tako da spada danes med najbolj razvite države na svetu. Četudi v pogledu narodnega dohodka še nekoliko zaostaja za Švedsko in Dansko, pa ju v nekaterih pogledih celo presega, predvsem v pogledu kulturne ravni in življenjske vedrine, pa tudi v nekaterih gospodarskih panogah.

Visoko kulturno raven dokazuje celotno obnašanje norveškega prebivalstva, da niti ne omenjam nešteti knjigarn, ki jih je videti vsepovsod, v vsaki ulici, kakor pri nas branjarije ali bare. V neki kratki stranski ulici sem našel tri knjigarne, čeprav sta dve prodajali tudi slike in antikvarne predmete. Nekaj večjih knjigarn sem si ogledal tudi od znotraj. Presemetilo me je, koliko važnih del svoje literature imajo Norvežani prevedenih v svetovne jezike, zlasti v angleščino, francoščino in nemščino, pa tudi informativne knjige o njej. Tudi slovarjev, ki omogočajo tujcem učenje norveščine, Norvežanom pa učenje tujih jezikov, imajo zelo veliko. Seveda pa nisem videl norveško-slovenskega ali slovensko-norveškega slovarja, ker ga ni, saj tudi Slovenci še do danes nimamo slovarja nobenega nordijskega jezika. Čeprav ni mogoče zanikati, da se je slovenska javnost vedno zelo zanimala za majhne nordijske narode in v posebni meri za Norvežane, ki so razen Islandcev najmanjši med njimi, ni nobena založba čutila potrebe, da bi izdala kak slovar, ki bi bil Slovence navajal k učenju nordijskih jezikov. Tudi slovenski jezikoslovci se pri svojih študijah sploh niso ozirali na nordijske jezike. Ponavljali so torej tipično napako jezikoslovcev velikih narodov, ki se zelo malo ali nič ne ozirajo pri svojih raziskavah na jezike majhnih narodov, čeprav se lahko reče, da so se jeziki majhnih narodov ohranili čistejši kakor jeziki velikih narodov, ki so največkrat nastali kot rezultat asimilacije raznih ljudstev, kot mešanica raznih jezikov, npr. angleščina, francoščina, pa tudi italijanščina (iz latinskega, goškega in langobardskega, da niti ne omenjam manjših jezikovnih vplivov).

(dalje)

RADIO TRST A

F.J. 54

S M R T

V POMLADI

♦ NEDELJA, 25. oktobra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Glasba za klavir; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše: G. Boldrini: »Skrivnost Etruščanov«; 11.35 Ringaraja za naše malčke; 11.50 Vesele harmonike; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 A. Perrini: »Sama na tem morju«; Drama v dveh delih; 17.50 Ansambel »Golden Grass«; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Lahka glasba; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Melodije iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba. Šivic: Zaklinjanje za mzsopr. in ork. Orkester RTV Ljubljana

♦ PONEDELJEK, 26. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Collins; 12.10 Kalanova: »Pomenek s poslušavkami«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Obletnica meseca; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Visnovitz: Trio v cis molu; 19.10 »Odvetnik za vsakogar«; 19.15 Zbor »Tita Birchebner« iz Tapogliana; 19.30 Revija glasbil; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Pesmi od vseposvoda; 21.00 Kulturni odmevi; 21.20 Romantične melodije; 21.55 Slovenski solisti. Pianistka Marina Horak; Škerjanc: Sonata; 22.05 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 27. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Na pozavno igrata Piana, 12.10 Bednarik: »Pratika«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert. Violinist Igor Ozim, pri klavirju Lipovšek. Jakonič: Tri glasbene misli; Lipovšek: Rapsodija št. 1; 18.50 Gregerjev veliki orkester; 19.10 Pogovori z Robertom Hlavatyjem; 19.25 Zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice, vodi Jericijo; 19.45 Na vrhu lestvice; 20.00 Šport; 20.35 Massenet: »Werther«, opera

♦ SREDA, 28. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Duo Morghen-Mellier; 12.10 Liki iz naše preteklosti; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinistični ansambel; 12.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Slovarček sodobne znanosti; 17.55 Jevnikar: »Slovenščina za Slovence«; 18.15 Umetnost; 18.30 Koncertisti naše dežele; 18.50 Ansambel »European All Stars«; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazzovski ansambli; 19.40 »Gor in dol po sredi vasi«; 20.00 Šport.

♦ ČETRTEK, 29. oktobra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Ansambel »50 Fingers... 5 Guitars«; 12.10 Pod farnim zvonom župne cerkve na Katinari; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Kako in zakaj; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Despič: Kvartet. Igra Zagrebški kvartet; 18.55 Jonesov orkester; 19.10 Pisani balončki; Pripravlja Simoničeva; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.35 H. Lebert: »Glas izpod mosta«. Radijska drama; 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 30. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Harmonikar Wolmer; 12.10 Stanovanjska kultura in oprema skozi stoletja; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni ital. skladatelji 18.50 The Modern Jazz Quartet; 19.10 C. Schwarzenberg: Zgodovinski razvoj socialnega skrbstva v Italiji; 19.20 Mešani vokalni kvartet in ženski vokalni tercet vodi Vrabec; 19.40 Novosti v naši diskoteki; 20.00 Šport; 20.35 Delo in gospodarstvo; 20.50 Koncert operne glasbe. Vodi Kjuder. Sodelujeta sopr. Bukovec in ten. Franc. Izvajata orkester Glasbene Matice in zbor »Primorec« iz Trebča; 21.50 Nekaj jazza.

♦ SOBOTA, 31. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 L. Businco: O človeški prehrani; »Voda«; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste; 16.10 Operetna glasba; 17.00 Znani pevci; 17.20 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.35 Šepec poezije; 17.55 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Stare pesmi v sodobni izvedbi; 19.10 Družinski obzorik; 19.30 Kentonov jazzovski orkester; 19.45 Moški komorni zbor iz Celja vodi Kunej; 20.00 Šport; 20.50 V Stritarjevem salonu: M. Mahnič - J. Stritar: »Klasična dela Josipa Stritarja«; Radijski oder, režira Peterlin; 21.30 Vabilo na ples,

V cerkvi je videl Kuno in po maši jo je počakal. Na obrazu ji je videl, da se ga je razveselila. Dal ji je roko.

»Srečne praznike, Kuna... veliko jih ni več ostalo.«

»Srečne... Slišala sem že, da si prišel.«

»Kdo ti je povedal?«

»Vse se zve. Kako da nisi prišel na sveti večer?«

»Najprej sploh nisem mislil priti. Pa sem se premislil.«

»Prav si storil. Ne veš, kako te je mama težko pričakovala. Na sveti večer je bila zelo žalostna, ker te ni bilo.«

»Saj si je mogla misliti, da me ne bo.«

»Vseeno je upala, da boš prišel.«

»Pa ti?« jo je podražil.

»Tudi,« je rekla in rahlo zardela. Ali pa je bilo to od mraza?

Pospremil jo je do njenega doma. Opazil je, s kakim zanimanjem ju opazujejo ženske, ki so se tudi vračale od maše.

»Kako naju gledajo,« je rekel, ko sta šla mimo skupine žensk, ki so za hip umolknile in gledale za njima. »Gotovo bodo raznesle glas, da sem zaradi tebe izstopil iz bogoslovja. Ti ne bo nič nerodno?«

»Ne. Glavno, da ni res.«

»Kako pa veš, da ni res?« se je pošalil.

»Vem,« je rekla, tudi smehljaše, a tako, da jo je rahlo začuden pogledal. Zazdelo se mu je, da je začutil v njenem glasu neko skrito grenkobo. Toda njen obraz je bil miren in veder. Opazila je njegov pogled in se mu spet nasmehnila. Le njene oči niso bile vesele.

»Kako se imaš, Kuna?« je vprašal.

»Še gre,« je rekla.

»Zelo sem vesel, kadar dobim pismo od tebe. Ti si edina, v vasi, ki mi pišeš.«

»Ti pa nisi preveč priden za pisanje. Ali je veliko učenja?«

»Precej. Pa tudi toliko drugih stvari, kar odvrta človeka od pisanja. A obljubim ti, da se bom poboljšal.«

»Bom videla.«

»Kaj pa je novega v vasi?«

»Novega? Nič posebnega. Nekaj jih je umrlo, a samo starejših, saj o nekaterih, ki si jih bolje poznal, sem ti pisala.«

»Pa drugače?«

»Veliko govore, da bo vojna in da bo prišel Hitler tudi sem.«

»Sem slišal,« je rekel. »Prejle v krčmi smo razpravljali o tem. Ljudje so politično premalo izobraženi in zavedni.«

»Še bolj pa obupani in jezni,« je odvrnila. »Ali veš, da pri nekaterih hišah skoro ne pokušijo jajca ali kurjega mesa? Vse prodajo, da lahko kupijo obleko in drugo, posebno tisti, ki imajo veliko otrok. Ko pa moramo dati vse, kar pridelamo, skoraj zastoj.«

»Ali je tudi pri vas tako?«

»Tudi. Le da skrbim, da mlajši niso lačni.«

»Še vedno ti gospodinjš?«

»Še vedno. Kdo pa, če ne jaz?«

»Prej ali slej se boš poročila. Gotovo mnogo fantov gleda za teboj. Je res?«

»Morda je res, a jaz se ne menim zanje.«

»Za nobenega?«

»Za nobenega.«

»Ne verjamem. Za kakšnega že.«

»Morda. A on ne ve za to. Ali pa se dela, da ne ve. In tako je tudi najboljši, ker ne spada skupaj,« je rekla nenadno, še vedno z nasmehom, a nekam žalostno.

»Zakaj ne? Kako moreš to reči?«

»Jaz že vem. In on najbrž tudi. Vsaj tako bi si mislil, če bi vedel. A nikar ne govoriva več o tem, prosim,« je dejala skoro z bolečino v glasu.

»No, pa ne. Oprosti, da sem te dražil in bil tako radoveden.«

»Nič hudega, saj vem, da je bilo za šalo.«

Pred hišo ji je dal roko.

»Zbogom. Morda se odpeljem že jutri zjutraj nazaj v Ljubljano, čeprav se še nisem čisto odločil.«

»Moram se učiti,« se je izgovoril.

»Kaj tako hitro?«

»Mami bo hudo.«

»Zdi se mi, da se še ni čisto vdala v to, da me vidi brez bogoslovnega ovratnika, in dajo še vedno vsakokrat zbode pri srcu, kadar se spomni. Potrebno ji je še nekaj časa, da se pripravi, in meni tudi, ker mi je težko, ko jo gledam, kako jo še vedno spet zagradi potrtost.« (dalje)

Črna mačka ali smola?

Na sobotnem predavanju bogoslovnega profesorja dr. Jakoba Aleksiča v ulici Risorta 3 so se poslušalci veselo muzali, ko je predavatelj pripovedoval o svoji dogodivščini z neko jehovko. Nekoč je šel na sprehod po Ljubljanskem polju proti Savi. Bil je lep, sončen dan. Nenadno zagleda v travi ob cesti dve ženski in ko gre mimo njiju, sliši, da se vneto pogovarjata o svetem pismu. Kot doktorja svetega pisma in bogoslovnega predavatelja o tem predmetu ga je začela seveda stvar takoj zanimati. Stopil je k njima in vljudno vprašal, če sme prisluhniti. Dovolili sta mu in tako je prisedel k njima na travo. Kmalu si je bil na jasnem, da je ena izmed žensk vneto jehovka, ki skuša drugo pridobiti za svojo vero. Razlagala ji je sveto pismo in jo na vse kriplje »spreobračala«.

Tedaj se je vključil v diskusijo dr. Aleksič in začel postavljati vprašanja »misijonarki«. Kmalu jo je spravil v zadrego. Ona pa se je

razjezila in mu v eni sapi napravila dolgo pridigo, v kateri je napravila iz svetega pisma pravo brozgo po svojem receptu. Ko je končno za hip prenehala, da bi zajela novo sapo, jo je dr. Aleksič mirno vprašal:

»Toda zakaj naj bi vam ljudje vse to verjeli?«

Ona pa mu je zabrusila:

»Zato, ker iz mene govori sveti Duh, iz vas pa ne!«

»Kaj naj bi ji človek na to odgovoril?« je rekel dr. Aleksič.

Toda tudi jehovka je imela tisti dan posebno smolo. Ali pa ji je njeno »misijonsko« pot prekinila črna mačka? Slabše pač ni mogla naleteti kot na doktorja svetega pisma. Toda tudi jehovski agitatorji imajo svoje poklicne incidente.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst